Ч. 1 (10.969). Львів, субота 1. січня 1927. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік XLV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11–12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

На повороті.

Відбуті в днях 24. і 25. грудня 1926 загальні збори двох наших освітньо-культурних установ: „Рідної Школи" й „Просвіти" виявили яскраво зазначені анархічно-розкладові здвиги, які погрожують проломом досі одноцілого освітнього фронту. Навіть більше! Якщо проти цих бурунів моральної й духовної анархії не буде виставлена міцна гать загальної, систематичної освідомлюючої роботи; якщо організація широких народніх мас не буде оперта на твердих основах суцільного національного світогляду; якщо інтелігенція, природний екстракт народньої гущі, не покине своєї дивовижної пасивности, — то ми в короткому часі готові дожити хвилі небувалого розвалу і затрати всіх, такою дорогою ціною і важким зусиллям ідейних одиниць добутих суспільних вартостий.

Слідкуючи за ходом тих зібрань, перемінених частиною їх учасників у гамірливі партійні віча, бачучи подвиги самочинних представників „робітників і селян", обструкційно-демагогічні виступи в супроводі істеричних вересків, висування всяких Гандж-Андиберів, — робилося моторошно і страшно. Справді страшно — за культуру, освіту, цивілізацію, за примітивні форми людських взаємин. Здавалося, що заповіджений Мережковським „грядущий [illegible] щетинясту духову голову, наїжив свої кантовато загострені лікті, розявив свій широкий рот і виступив до бою за — своє царство, за царство сатани.

Здавалося, що найгірші речі, найстрашніші події і найважчі переходи вже за нами, що тепер після переломання найбільших труднощів ми будемо йти вперед на полі масової організації у всіх ділянках національного життя. Здавалося... Та дійсність виявила, якою самооцукою, яким самообманом була така думка. Нагадуються часи, коли в Росії шаліла революція з усіми своїми страхіттями, а тодішній голова Генер. Секретаріяту Центр. Ради Вол. Винниченко з гордістю говорив про той „оазіс" серед розбурханих революційних хвиль, яким була тоді Велика Україна. А опісля? Опісля море крови залило родючу українську землю, а страхіття громадянської війни на Україні перейшли найбільш фантастичні картини богатих уявою людей.

Si parva cum magnis comparare licet, — подих хуртовини промахнув недавно і над нами, подих хуртовини, яка загрожує руйнацією всіх наших установ, здвигнених працею цілих поколінь. Після знищення всього нашого освітньо-культурного дорібку в часі війни, а ще більше в перших роках інсталяції на наших землях польської влади, тепер погрожує нам друга руїницька небезпека, тим страшніша, що подумана, як зрив з нутра.

Те, що ми бачили на зборах двох наших освітньо-культурних установ, є сповненим відгомоном подій на сході Европи, відгомоном дивно переломаним у свідомости чи несвідомости людей дрібних, малих і нікчемних. Сповнений ним нищення, як вияв сліпого інстинкту пробився у них з елементарною силою. Виступи їхні якби заносили авангардою тупого чевієтва першого періоду воєнного комунізму, коли розливалася каламутна хвиля зрушеної стихії. Розуміється, що це сила сліпа, темна, неосвічена, пущена кермуючою рукою з рейок здорового розуму і примітивної приличности з метою розвалити все, що носить на собі признаки історичного українства. Ясно, що цей пробоєвий авангард первісних інстинктів, що ці люди, які сичать ненавистю, дихають отруєю, — є тільки переходовим елементом. На випадок зміни умовин ніяка влада, ніяка організуюча сила їх терпіти не буде, мусить їх безпощадно знищити, щоби могти будувати. В початках революції і громадянської війни далекоглядні комуністичні ватажки залюбки використовували анархічно-хуліганський елемент, дозволяючи йому на найогидливіші вибрики, але згодом, коли надійшов момент будівництва, переведено безпощадну боротьбу, витинаючи його в пень. Елемент анархії мусить бути знищений, якщо має тріюмфувати організуюча, творча сила.

Анархічний елемент залюбки любить користуватися гаслами прогресу, любить покликуватися на невідомі йому здобутки науки, любить „роздягати" і торощити „реакцію". Одночасно він засвоює собі репрезентацію мас. І на згаданих зборах ми могли обсервувати, як молоді паничі — професійні агітатори або [illegible] місцевих [illegible], які ніколи не бачили української маси, для яких психіка тих мас є тайною під сімома печатями, — остентаційно виступали „в імени селян і робітників". Очевидно, селяни з острахом гляділи на своїх нових самозванчих „заступників". Те безупинне протиставлення селянства і робітництва інтелігенції мало на меті викликати відразу і ненависть до тієї інтелігенції, як якогось шкідливого, хоробливого наросту на організмі „селян і робітників".

Авангард розвалу повів тут ту саму тактику, яку довгими десятками літ вела польська шляхта, опісля польська шовіністична буржуазія й бюрократія, а вкінці польська пястівська куркульня, тактику: відокремлення української маси від її інтелігенції. Бо аж тоді видається тому авангардові можливим здезорієнтувати ту масу, сколихнути і потоптати все те, що для неї святе і величне, вбити національну традицію, повернути в сліпе знаряддя своїх цілий. Тому то весь час — замість річевої дискусії — йшли напади на інтелігенцію і її представників; тому то замість проєктів „направи лиха" весь час проводжено головокружний танок біля осіб; тому то кидано безпідставні обвинувачення й обиди на всі боки. Чим більш освічений діяч, все одно: чи з професійної інтелігенції, чи з селянства, — тим різкіше і нахабніше толочено його честь, працю і заслуги, а зате завзято оборонювано такого „буржуя", що зазначився своїми анархічними норовами.

Загальні збори „Рідної Школи" і „Просвіти" виявили, що наше громадянство находиться на повороті. Проти себе стали дві сили: Перша з них, більша, переважаюча, але за те пасивніша і здержливіша, репрезентує елемент національний, друга — менша, але сліпа, фанатична, рухливіша і безцеремонна представляє елемент здебільшого новий, приймацький з інтернаціональною закраскою. Перша сила є елементом будуючим, творчим; друга — руйнуючим, розкладовим. Перша черпає свою міць з нутра нації, друга є тараном чужої машинерії. Перша — це елемент ладу, органічного розвитку, друга — елемент безладдя і розвалу.

Від сили, напружености і рухливости першої сили залежатиме, чи вона зможе відвернути від нації другу добу розвалу і занепаду.

З життя Українців за Океаном.

Церковно-народній конгрес в Америці.

В неділю дня 14. листопада 1926 р. відбулося заповіджене засідання церковного комітету в Філядельфії в домі Української Громади на 23 і Брави вул., при участи пп. М. Коцюка, Теод. Грицея, М. Дармограя, Волод. Костецького, Степана Слободяна, Гр. Лесюка, Ілії Чичули й Івана Жмутика з Філядельфії, Па. (Два члени Комітету пп. Н. Бурий і Д. Матишак оправдали свою неприсутність); Дмитра Сидляка і Миколи Пішкова з Джерзи Сіти та Івана Ваверчака, Стефана Куцого і В. Дригинича з Перт Амбой, Н. Дж. Прислухувалося нарадам около 15 філядельфійських парохіян.

Збори отворив п. Коцюк і пояснив їх ціль. Обговорено справу скликання українсько-кат. церковного конгресу. По дискусії, в якій забирали голос усі присутні, ухвалено скликати загальний церковний конгрес в Америці і то в якнайкоротшім часі. Скликання конгресу припоручено тимчасовому комітетові, який складається з 7 членів: Теод. Грицея як предс., Івана Ваверчака як заст. предс., Мих. Дармограя як секретаря, а Мих. Коцюка, Дмитра Сидляка, Миколи Бішкова і Степана Куцого як членів.

Філядельфійський комітет подає рівнож до загального відома, що справа церковного чартеру є вже в руках адвоката та що тими днями виде з Філядельфії делеґація до Вашингтону до апостольського делеґата з відповідним меморіялом, котрий пізніше проголоситься, а в котрім описана вся діяльність еп. Богачевського.

Конгрес, що його скликає вибраний комітет, має на меті санацію відносин в українській католицькій церкві в Злучених Державах, від якої від часу приїзду еп. Богачевського відпадає чимраз більше вірних і цілих громад. У цій справі радив уже зїзд греко-кат. священиків у Ню-Йорку, що бажали би також створити станову священичу організацію, яка давалаб допомогу священикам на випадок недуги, калїцтва і старости. Богато священиків опинилося в нужді або й по шпиталях, а не маючи допомоги від епархії, живуть просто з публичної милостині. Проти цієї організації духовенства виступив також еп. Богачевський.

Видно, що справді зле стоїть справа греко-кат. церкви в Злучених Державах, коли до її санації беруться і вірні і духовенство. Якби там не було, а хтось за те зло і його наслідки відповідає. Невже не можна в цій прорваній справі дійти нашим відповідальним церковним і національним кругам у Злучених Державах до порозуміння? Сьогодні воно більше вказане, як коли!

Відгомін домінїяльних виборів у Канаді.

В місячнику „Інтерпретері" (за місяць листопад), що виходить у Ню Йорку, є цікава новинка, яку понижче подаємо в скороченні:

„В Алберті вибрано до домінїяльного парляменту Михайла Лучковича, шкільного учителя, роджeного в Шамокін. Пенсил[illegible]вені**я**. Лучкович є першим Українцем, котрого стрінула така честь. Одначе це ще не таке інтересне. Інтересний хід кампанії. Лучкович, що вповні володіє англійською мовою, щоб заспокоїти виборців, усі свої промови мав по англійськи. А його противник, Джеймс С. Мекалум, Шкот, рівнож бажаючи запевнити виборців, що він надається бути представником виборчого округа, заселеного головно Українцями мав свої передвиборчі промови в українській мові. Українці задоволені, що вибраний Лучкович, одначе з гордістю вказують, що Мекалум говорить кращою українщиною, ніж богато Українців. У численних місцевостях Західної Канади кожний говорить по українськи, навіть Індіяне".

З тої невеличкої замітки виходить зовсім ясно, яке значіння має український елемент в деяких округах Канади. Наскільки більше булоб його значіння, наскільки поважніше рахувалисеб там з українським населенням офіціяльні й неофіціяльні круги Канади, якби так те населення стояло на відповіднім культурнім рівні, якби його провідники розводили між собою менше релігійних та партійних спорів, а виховували народню масу на свідомих громадян свого народу, що вміли б постояти за свою справу і використати всі ті управнення, які дає нашим людям конституція Канади. Але до того всього ще далеко і в Канаді, де український елемент є третім щодо сили (по Англійцях і Французах) і при відповідній організації міг би відіграти визначну ролю не тільки в господарстві, але також в управі цієї великанської держави.

> **Неділя 2. січня, 10 год. рано**
> **Відкриття І. передсвяточної**
> **ЯРМАРКИ**
> Кружка „Рідної Школи" ім. Ганни Барвінок.
> Жінки, спішіть до дівочих шкіл при вул. Мохнацького ч. 12. на святочні закупна.
> **Весь дохід на наші дівочі школи.**
> Ярмарка потреває до 7. год. веч.

На нові шляхи.

Резолюції, приняті на Загальному Зїзді „Рідної Школи" дня 24 грудня 1926 року.

Кладучи в основу шкільної політики „Рідної Школи" національне українське виховання, обудоване на дійсних потребах українських мас, Загальний Зїзд „Рідної Школи", що відбувся дня 24. грудня 1926 року у Львові, уважає за необхідне перевести ці основні завдання „Рідної Школи" на полі виховання української молоді та шкільництва як державного так і приватного — всіми можливими засобами.

Тому домагається знесення закону з дня 31. липня 1924 р., про деякі постанови в справі шкільництва на східних окраїнах Польщі і язикового закону з того ж дня для тих-же областей, як незгідних з постановами міжнародніх договорів і самоїж польської конституції; також домагається знесення всіх інших шкільних законів і розпорядків, які відбирають українському народові змогу упорядкувати справу виховання відповідно до своїх потреб, а в першій мірі домагається усунення тих розпорядків щодо викладової й урядової мови та утраквізму, які нарушують права української нації.

А) На полі державного українського шкільництва Загальний Зїзд „Рідної Школи" домагається: 1) створення автономної Української Шкільної Управи з осідком у Львові для дошкільного, всенародного, середнього і фахового шкільництва на всіх українських землях під Польщею; 2) ревізії цілої системи українського державного шкільництва всіх категорій згідно з життєвими вимогами, яку то ревізію має перевести Українська Шкільна Управа разом з представниками шкільних, виховних, фахових, наукових і культурно-освітних установ; 3) уведення української мови [illegible] й урядування в українських державних школах усіх типів; 4) щоб у всіх українських школах на українській території [illegible] 5) негайно [illegible] вчили тільки вчителі Українці; [illegible]

зміни дотеперішніх шкільних підручників, уживаних в українських школах і заведення нових, придатність яких для шкільного вжитку оцінить комісія з представників шкільних, виховних, фахових, наукових і культурно-освітніх українських установ.

Б) На полі приватного українського шкільництва Загальний Зїзд „Рідної Школи" постановляє: 1) візвати Головну Управу „Рідної Школи", щоб покликала до праці Шкільну Комісію, зложену з педагогів і громадських діячів, яка виробилаб напрям і плян та програму цілії шкільної політики та плян перестрою українського приватного шкільництва всіх типів, а також намітила плян організації дошкільного виховання з узглядненням сьогочасних потреб нації та предложила цей плян до затвердження Надзвичайному Загальному Зїздові „Рідної Школи" не далі, як до кінця травня 1927.; 2) переведення ухваленого напряму і програми шкільної політики та пляну шкільного перестрою — цього останнього без наражування на шкоду молоді, яка вже вчиться в дотеперішніх українських приватних школах — постепенно з новим шкільним роком 1927/28; 3) переведення цього пляну поручить Головна Управа „Рідної Школи" шкільному інспекторатові, покликаному в міру потреби шляхом конкурсу в порозумінні з Шкільною Комісією, в характері виконного органу Головної Управи і тої-ж Комісії, а відповідальному перед Головною Управою; 4) Головна Управа, Шкільна Комісія і шкільний інспекторат мають у своїй праці кермуватися ось такими принципами: а) якби перестрій українського приватного шкільництва на національно-українських основах і з узглядненням потреб української нації натрапляв на непоборні трудноші державної влади, то зрезигнувати з права прилюдности в українських школах; б) подбати, щоб з найближчим шкільним роком учили всіх предметів в українських приватних школах учителі Українці; в) виключити від заряду і проводу в українському приватному шкільництві ті одиниці, які не будуть виконувати постанов Головної Управи, визначених Загальними Зїздами „Рідної Школи"; 5) Головна Управа „Рідної Школи" візве власників усіх досі істнуючих приватних українських шкіл на території Польщі негайно підчинити їх школи під провід Головної Управи „Рідної Школи" — як найвищої української шкільної магістратури.

В) У справах виховання: 1) Головна Управа „Рідної Школи" зверне пильну увагу на національне і громадянське виховання молоді обох полів у середніх школах з метою підготовлення їх абсольвентів до практичного життя і до ведення культурно освітної праці у всякого роду культурних, освітних та економічних українських установах та на дошкільне фізичне виховання. 2) Взивається Головну Управу намітити всебічний плян розбудови фахового шкільництва на українських землях під Польщею вже на найближчий час. 3) Головна Управа „Рідної Школи" має приступити негайно до поширення сітки діточих садків і захоронок. 4) Для підготовки фахових сил до ведення діточих садків, захоронок, як також курсів для неграмотних Головна Управа утворить відповідні курси при істнуючих вже учительських семинаріях „Рідної Школи".

Г) У справі організації: 1) Уважаючи шкільну справу основою національної та економічної політики, взивається Повітові Кружки „Рідної Школи" і ціле українське громадянство позакладати в якнайкоротшому часі по всіх громадах, де живуть Українці, шкільні організації, значить — дільні Кружки „Рідної Школи" та подбати, щоби всі Українці, як і українські інституції стали членами „Рідної Школи". 2) Пригадується фізичним і правним членам української нації обовязок складання однопроцентового датку від усіх своїх брутто доходів на користь „Рідної Школи". Виконання це мають перевести місцеві, зглядно повітові Кружки „Рідної Школи". 3) До хвилі зорганізування Повітових Союзів Кружків Повітові Кружки „Рідної Школи" сповняють завдання Повітових Союзів Кружків з усіми правами й обовязками у відношенні до Головної Управи і до підчинених Кружків. У загальних зборах Повітового Кружка беруть участь делегати підчинених Кружків відповідно до норм для Повітових Союзів Кружків. 4) Взивається Головну Управу, щоб найдальше до кінця травня 1927 р. предложила Надзвичайному Загальному Зїздові проект зміни §§ 42, 43, 53 і з ними злучених §-ів у тому напрямі, що всі справи Товариства вестиме Головна Управа і Дирекція, а саме: Гол. Управа „Рідної Школи", зложена з голови, 18 членів і 6 заступників, вибирана на протяг одного року голосуванням, яке постановить кожночасний Загальний Зїзд, є верховною владою українського шкільництва і лучником між українським громадянством і виконною Дирекцією Товариства. Вона проводить в життя напрямні шкільної політики, визначені Загальним Зїздом „Рідної Школи", як узагалі проводить цілою діяльністю Товариства та веде надзір над Дирекцією. Натомість для кращої справности Товариства і тяглости його праці творить з референтів поодиноких ділянок, платних урядовців „Рідної Школи", Дирекцію, відповідальну за ведення своїх діл у першій мірі перед Головною Управою з управненнями переводити всі агенди Товариства й підписувати письма Товариства та документи.

Радянська Україна.

Загальний перепис населення.

Дня 17. грудня почався загальний перепис населення на Україні. З харківської преси довідуємося, як він проходив у Харкові. Вночі 16. грудня переписували в Харкові до 5 години ранку безпритульних, до яких найлекше підійти вночі у їхніх леговисках. У Харкові почався перепис в 9-ій год. ранку. В переписі взяло участь 932 реєстраторів і 48 інструкторів. Кожний реєстратор має виповнити денно 100 переписних формулярів. Реєстратори користувалися в часі перепису безплатними проїздами у трамваях і автобусах. В самому Харкові перепис пішов справно. Натомість богато перешкод зустрічає перепис населення в харківській окрузі, отже й у всіх инших округах. Ці перешкоди двоякого характеру: технічного і морального. Реєстратори по округах тратять богато часу через недостачу комунікаційних засобів. По деяких селах населення ставиться до перепису з недовірям. „Комуніст" повідомляє, що в Кременчужчині поширилася агітація проти перепису. Селяне повірили, що на кождого, хто візьме участь у переписі, наложать потім „тавро антихриста", а далі „старих перебють, а з молодих зроблять комуну". Дійшло до того, що в районах заражених цею агітацією почали інтервеніювати органи ДПУ. Загально беручи, по містах перепис проходить гладко і всюди починається від безпритульних, а по селах важче.

Українізація.

Харківський „Комуніст" (з 21. грудня) пише, що харківська комісія для перевірки справ українізації не може здобутися в самому Харкові на енергію, щоби позвільняти з державних установ усіх тих, що не навчилися дотепер української мови. Многим т. зв. третьокатегорникам (тим, що при перевірці зовсім не знали української мови) комісія давала „відсрочки" нібито для вивчення мови, а по кожній „відсрочці" виявлялося, що вони мови не вивчили. Наслідком того мусіла вона звільнити 25 співробітників харківського будівельного заведення з посад. „Комуніст" дорікає комісії, що за такі енергійні заходи вона взялася трохи за пізно.

Проти дроблення селянських господарств.

Народній комісаріят земельних справ на Україні заборонив дробити селянські господарства, тобто ділити їх, чи виділювати з них поодинокі частини, бо це відбивається відемно на сільському господарстві та його видатности. Останніми часами в многих районах України завважено подія селянських господарств на дрібні части в звязку з виділюванням поодиноких членів родини. Таксамо принявся звичай відбирати від селянського господарства по смерти члена родини ту частку землі, що випадала на померщого. Наркомзем заборонив дроблення господарств у обидвох випадках.

Український промисел.

Відвідини фабрики „Нова фортуна" у Львові.

В середу 29. грудня ц. р. відвідали представники української львівської преси одиноку українську фабрику цукорків „Нова Фортуна". Всі, в числі девятьох, удалися під проводом дирекції до фабричних варстатів, де знайомились докладно з цілим процесом продукції. Відповідні пояснення давала управа й управителька варстатів. По півторагодинному побуті у варстатах пішли всі до фабричної контори, де на численні запити відповідала та давала пояснення дирекція.

Ми довідалися про умовини праці робітників, про їх платню та про інтензивність самого виробництва. Поголоски про те, немовби фабрика визискувала робітників, не відповідають дійсности. Потвердили це і робітники і дирекція. Платня робітників не цьникова, але вища від платень по инших фабриках у Львові. Робітники дістають винагороду і за святочні дні. Всеж представники преси радили управі, щоби вона ввела в себе цьникову плату, вже хочби тому, щоби не давати злосливим язикам матеріялу для тверджень, немов то в фабриці визискують робітників тому, бо не звважають на цьник.

Далі присутні довідалися цікавих подробиць про повстання і перипетії розвитку самої фабрики. Були для неї дійсно важкі хвилі. Та вони безповоротно минули. Нині фабрика має перед собою гарні перспективи розвитку. Що так воно є, треба це завдячити незвичайній енергії та праці теперішньої управи. Фабрика продукує поважну скількість товару, має запевнений збут і дає заняття повному штатові робітників.

Всі учасники відвідин пробули кілька дійсно милих хвиль у тій фабриці та мали змогу зблизька приглянутись бодай у мініятурі тому, що зветься українським промислом. Малі його розміри, бо він початкуючий, та в людей, що його ведуть, видно було велику віру в майбутнє. Нашим обовязком підтримати ту віру вчинками і зреалізувати у відношенні до того, як і до инших українських підприємств, таке старе, а всеж таке актуальне і далекосягле своїм значінням гасло „свій до свого". Якщо наша суспільність направду вірить у те, що нам потрібний власний промисл, то мусить з того зробити відповідний практичний висновок для себе і всюди на кожному кроці цей промисл активно підтримувати. А це для нього тим потрібніше, що він початкуючий. Ми бажаємо всякому доброму починові на полі українського промислу як найкращого успіху. А в даному випадку бажаємо йому й успіху і розквіту.

ВАСИЛЬ ЛУКИЧ.

Історія політичної думки Галицьких Українців 1848–1914

на підставі споминів написав д-р Кость Левицький, Львів, 1926.

Накладом власним. З друкарні ОО. Василіян у Жовкві. — Стор. 43. малої 8-ки. — Ціна 15 зол.

При нагоді обходу ювілею громадянської і політичної діяльности д-ра Костя Левицького у Відні 1923 р. поставлено до Ювілята бажання виготовити підручник історії політичної думки галицьких Українців на протязі минулого півстоліття, щоби молодше покоління познакомилося з політичною думкою у визвольних змаганнях Українців Галицької землі та брало зразки з громадянських діячів минулого часу і не помилялося вже в тих справах, в яких блудили наші батьки. Крім цього за потребою такого підручника промовляло й те, щоби будучий історик розпізнавав і осуджував те наше минуле на основі провірених подій, а ніколи на підставі своїх догадів або довільних тез.

Идучи на зустріч цьому бажанню, забрався д-р Кость Левицький до написання згаданого підручника і саме перед місяцем вийшла перша його частина під заголовком, який ми вгорі виписали.

Згадавши про дві великі події, а саме про Кирило-Методіївське Брацтво 1846 р. і про клич національного відродження галицьких Українців, який підняли три молоді студенти университету у Львові: Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич і Яків Головацький злучившися в р. 1831 в постійний кружок, прозваний „руською трійцею", — приступає автор до властивого предмету.

Першу частину „Історії політичної думки галицьких Українців 1848—1914" ділить автор на вісім періодів, у яких мова про ось які справи:

Перший період 1848—1860: Як пробудилась політична думка.— Рік 1848 в Австрії і знесення панщини.—Початок нашої національної організації в Галичині.— Заснування „Головної Руської Ради" у Львові.—Кристалізування політичної думки і супротивні заходи Поляків. — Поглиблювання національної думки галицьких Українців. — Славянський конгрес у Празі, 1848 р. — Наради Сойму державного у Відні, 1848—1849 —Зїзд руських учених у Львові в жовтні 1848 р. — Революція у Відні і у Львові; жовтень—листопад 1848.—Головна „Руська Рада" у цісаря Фердинанда. — Абдикація цісаря Фердинанда і дальші події. — Справа поділу Галичини в конституційній комісії в Кромерижі, 1849. —Памятне засідання „Головної Руської Ради" у Львові 16. лютого 1849 р.—Розвязання Сойму державного 7. марта 1849. — Національна ґвардія, 1848—1849.—Перший обхід свята свободи, 1849. Часи абсолютизму в Австрії, 1850—1860. — Політика гр. Агенора Голуховського й наша безсильність. Давні владики: Михайло Левицький і Григорій Яхимович 1813—1863.—Оснування „Народнього Дому" у Львові, 1849. — Азбучна справа (азбучна війна) 1834—1861. — На переломі 60-их років минулого століття.

Другий період 1861—1867: Привернення конституційного ладу в Австрії. — Перші вибори до галицького сойму в 1861 р. — Перші наради галицького сойму. — Руська делегація в Раді державній у Відні, 1861 р. — Руський народний театр, 1864 р.— Приподний акт русофільства в Галичині, 1866. — Четверта сесія першого періоду сойму галицького з кінцем 1866 р.—Протест наших послів соймових, 1867 р.—„Молода Русь", перший процес повстання народньої (української) партії, 1861—1867. Урядова газета „Русь" 1867 р.

Третій період 1867—1873: Австрійські закони основні з 21-го грудня 1867 р. — Другий сойм галицький, 1868 р. — Товариство „Просвіта" у Львові, 1868 р. — Угодова політика Юліяна Лаврівського, 1869 р. — Федералістичні міністерства в Австрії, 1870 і 1871 рр. — Боротьба за незалежність Ради державної, 1871—1873. — Видавництво „Основа", 1870—1872. — Заснування політичного товариства „Рада руска" у Львові, 1870. — Митрополит Спиридіон Литвинович 1857—1869 р. — Наші студентські організації, від р. 1867.

Четвертий період, 1873 до 1879: Перші безпосередні вибори до палати послів, 1873. — „Одкритий лист з України" 1873 р. — Церковно-політична справа в австрійськім парляменті, 1874 р. — Концесія руських послів і політика русофілів 1873 р. — Товариство імени Шевченка у Львові, 1873 р. — Організаційні загони галицьких русофілів в 70-их рр. 1874—1879. — Польський угодовий внесок, з 1875 р. — Тверді посли в галицьким соймі, 1876 р. — Царський указ з 18 мая 1876. — Озвались наші посли в парляменті, 1877 р. — Новий сойм галицький, 1877 р. — Російсько-турецька війна, 1877—1878 р. — Прояв новіших літературних змагань, 1877. — Відрухи в студентських організаціях 1874—1880 р. — Нагінка проти українських соціялістів 1877 і 1878 р. — Сойм галицький в р. 1878. — Михайло Драгоманів, 1877—1883 рр. — Справа университетська, 1879 р.

Пятий період, 1879—1890: Прощання з централістами і посольська трійця, 1879 р. — Боротьба в „Раді руській", 1879 р. — „Батьківщина" і „Діло", 1879—1880 р. — Міська школа ім. Маркіяна Шашкевича у Львові, 1880 р. — Похвала „Просвіти", 1880 р. — Оживлений рух між нашими студентами в 1880 і 1881 р. — Перше народне віче у Львові, 1880 р. — Поширення нашої літературно-політичної діяльности, 1881 р. — Оснування „Руського Товариства Педагогічного" у Львові, 1881 р. — Інтернат Воскресенців у Львові, 1881 р. — Наші посли та прояви нової організації, 1881 р. — Політичний процес проти Ольги Грабар і товаришів, 1882 р. — Панько Куліш у Львові, 1882. — Після смерти Володимира Барвінського, 1883 р. — Соймові вибори і друге народне віче, 1883 р. — Крах двох банків селянських у Львові, 1883 р. — „Народна Торговля" у Львові, 1883 р. — Сойм галицький в 1883 р. і шкільні внески д. Романчука. — Становище Поляків в парляменті від р. 1879. — Реформа оо. Василіян, 1884 р. — Вибори до Ради державної, в р. 1885. — Оснування „Народної Ради" у Львові, 1885 р. — Рух між студентами високих шкіл, 1889 р. — Організація руських ремісників у Львові, 1884 р. — Друге віче академиків в Коломиї, 1884 р. — Організаційні змагання в дальших роках. — Мала подія з великим розголосом. — Сойм галицький в р. 1889.

(Докінчення буде.)

Розпорядок у справі преси.

12. січня розгляне пресові розпорядки Рада міністрів. — Підвишка платні для урядовців. — Комірне на 1927 р. — Хто аранжував підкоп під Дисконтовий Банк?

Варшава, 30. грудня 1926.

Міністер справедливости Мейштович подає до відома, що проєктами пресових розпорядків Рада міністрів займатисьме на своєму засіданні в дні 12. січня 1927. З тої причини пожадана річ, щоб опінія синдикату польських журналістів у цій справі вплинула до Ради міністрів найпізніше до 6. січня 1927, бо президія Ради міністрів резервує собі 6 днів до розгляду опінії синдикату.

Міністерство скарбу розіслало до дотичних урядів поручення виплатити урядовцям при січневій пенсії 10% додатку до пенсії. Видано вс заряджения, аби цей додаток виплачено на час принайменше у Варшаві і в більших міських осередках.

Міністр внутрішніх справ ген. Славой-Складковський є прихильний домаганням льокаторських организацій, які стараються виєднати вдержання зросту чиншу на 1927 р. Міністр відсилає льокаторські постуляти на Раду міністрів. Дуже можливо, що комірне однокімнатних мешкань (згл. одної кімнати з кухнею) полишиться в дотеперішній висоті.

Слідство в справі сензаційного підкопу під Дисконтовий Банк у Варшаві виявило, що спільниками злодіїв були урядовці банку. В найближчих днях слід сподіватися дальших цікавих подробиць у тій справі. Про це ходять по Варшаві сензаційні ревеляції. М. ин. говориться, що в цю справу вмішані найвище поставлені і відповідальні за долю банку особи. Гарна історія!

Після підписання італійсько-німецького пакту.

Рим, 29. грудня 1926.

Німецько-італійський договір складається з 16 уступів. Обі держави зобовязуються віддавати спірні справи до мирної полагоди. Для тої цілі створиться примирюючу комісію.

Париж, 30. грудня 1926.

Ціла французька преса, обговорюючи італійсько-німецький пакт, стверджує з вдоволенням, що Італія і Німеччина при підписуванні того договору поминули нагоду уладження великої манифестації. Штреземан не відвідав особисто Мусолінія, а це можна вважати доказом, що Німеччина старається вдержати також добрі взаємини і з Францією. Праві часописи відносяться з недовірям до нового пакту. Стверджують, що Німеччина зміряє до постепенного ізолювання Франції в Европі.

Берлін, 30. грудня 1926.

„Берл. Тгг.", обговорюючи пакт з Італією, зазначує, що добре сталося, що Штреземан не поїхав до Італії, бо „ніжна квітка німецько-італійської приязни ще не є доволі загартована проти морозних вітрів". Тому краще, що справи, які оба державні мужі мусіли би були обговорювати, полежать якийсь час в укритті. „Дайтше Альг. Цтг." підкреслює, що вже тепер треба звернути пильну увагу на справу півд. Тиролю, а головно на висунений Мусолінієм плян створення автономної провінції Боцену.

СРСР. за порозумінням з Німеччиною і Польщею.

Варшава, 30. грудня 1926.

„Правда" в статті, присвяченій литовській справі, предкладає доведення до порозуміння між Польщею з одного і Німеччиною з другого боку. Це витворило би відповідну базу для прискорення справи управильнення німецьких кордонів на сході.

Зїзд малої антанти в Братиславі.

Букарешт, 30. грудня 1926.

Румунські часописи, близькі до уряду, повідомляють, що представники малої антанти зберуться в найближчому часі в Братиславі. Обговорюватимуть біжучі політичні справи.

Ватикан вступить до Ліґи Націй?

Париж, 30. грудня 1926.

„Авенір" довідується нібито з добре поінформованого джерела, що Ватикан задумує старатися, щоби його приняли до Ліґи Націй та що вже звернувся до ріжних держав із запитом, чи члени Ліґи Націй згодяться на те. Італія і Німеччина не противляться вступленню Ватикану до Ліґи. Инші держави не заявилися ще в тій справі.

Чанґ-Тсо-Лін диктатором.

Льондон, 30. грудня 1926.

З Пекіна повідомляють, що там сподіються проклямування Чанґ-Тсо-Ліна на Новий Рік диктатором Китаю.

Домашня війна в Нікараґуї.

Льондон, 30. грудня 1926.

Ліберальні революціонери Нікараґуї віднесли більшу побіду над урядовими військами. Урядові війська мали богато вбитих, ранених і полонених. 600 вояків урядової армії, які перейшли на територію Злучених Держав, роззброїли моряки Злуч. Держав.

Панґальос здеґрадований.

Атени, 30. грудня 1926.

На приказ президента републики здеґрадовано і счеркнено з військової листи б. диктатора ген. Панґальоса.

Біржа.

Гроші.

Курс доляра незмінений 8·98 і пів. Банк Польський платив 8·95, Ню Йорк 8·98. Англійський фунт 43·68, італійська ліра 40·25, норвежська корона 226·75.

Приготування до собору православної церкви.

Варшава, 30. грудня 1926.

В кругах, близьких до тутешньої православної єрархії, робляться приготування до скликання собору православної церкви в Польщі. В половині січня відбудеться у варшавській православній митрополії нарада деканів і церковних старостів у справі скликання собору.

З судової салі.

Львів, 31. грудня 1926.

Третього дня розправи за вбивство Венклєра управитель вязниці Корецький і профос Бачинський зясували справу так, начеб обвинувачені не поносили ніякої вини за смерть Венклєра, начеб у вязниці був зразковий порядок. З їх зізнань виходило би дальше, що обвин. ключники то взірцеві люди, яким спокійно можна віддати нагляд над вязнями. Обвин. нібито мусіли боронитися перед Венклєром. В конечній обороні могла приключитися якась контузія Венклєра. Переслухані д-р Піро і д-р Шуліславська, які переводили аналізу мізку Венклєра, ствердили, що не найшли слідів умової недуги. Але і без таких симптомів Венклєр міг бути нездоровий на умі. Один із вязнів, що сидів разом із Венклєром, зізнав, що Венклєр був нагий прикутий за ногу до причі при відчиненому вікні, коли на дворі падав зливний дощ. То тяглося кілька днів. Прокуратор предложив переслухати ще инших свідків для вияснення справи. Колиб свідків тих іще нині переслухано, то нині ще можна би сподіватися замкнення доказового поступовання та оголошення присуду.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

НОВИНКИ.

— **„Еспанка".** Львівська каса хорих не може дати собі ради із скількістю недужих, що зголошуються щоденно у звязку з епідемією своєрідної інфлюенци. Тому-то міський фізикат видав комунікат, в якому подає кілька вказівок для людей, що відчувають на собі перші ознаки недуги. 1-о Не треба наближуватись до тих, що вже недужі. Недужого відмежувати в окремій кімнаті, або бодай в окремім ложку. Ті, що ходять біле нього, повинні носити на устах маску з чистої ґази або муслинового серпанку; 2-о Не треба цілуватись; 3-о Недужі і здорові повинні часто полокати уста та горло окисненою розпущеною водою; 4-о У кімнаті, де лежить недужий не замітати сухою щіткою; 5-о Хто занедужав, нехай кладеться, а не ходить і хай зажиє аспірини або хініни. Ходження з недугою може довести до запалення легенів або олегочної. Також не треба після недуги надто швидко виходити на двір.

— **Примхи температури.** Першою причиною цих примх це епідемічне поширення „еспанки", яка перекидається з особи на особу, з міста на місто. Змінна температура ще сильніше проявила свій химерний настрій на природі: майже по всій території польської республики гуляла хуртовина 28-го грудня. На лінії Берестя-Білосток знищила 100 телеграфічних стовпів, перервала комунікацію телеграфів і телефонів починаючи від Данціґу на численних залізничих стаціях. А як дивно читати звістку, що південну Вірменію залила вода від обірваної хмари. 15.000 людей лишилось без даху над головою.

— **Перспективи галицького москвофільства.** До статті під цим заголовком дістаємо таке вияснення від кооперативи „Регулятор": „Не є згідне з правдою, будьтоби „Регулятор" належав до т-ва ім. Качковського та инших москвофільських товариств і допомагав своїми фондами ті т-ва. А навпаки — згідне з правдою є, що „Регулятор" постійно піддержує своїми датками тільки українські культурні та просвітні товариства і як торговельна фірма обмежує свою діяльність тільки на економічне поле". — До цього вияснення фірми „Регулятор" дозволимо собі замітити, що в нашій статті не було мови про те, немовби „Регулятор" належав до т-ва Качковського, бо цеж очевидний абсурд. Натомісць було в нас сказано, що москвофільський рух животіє у нас наслідком економічної піддержки кількох установ, а м. ин. і фірми „Регулятор". Це ми піддержуємо і сьогодні, бо чейже „Регулятор", як член „Русского Ревізійного Союза", платить туди грубі вкладки, чим і причиняється матеріяльно до підтримки нашого москвофільства. Чи „Регулятор" піддержує датками українські культурні та просвітні установи, про це ми не знаємо, але своєю приналежністю до „Р. Р. Союзу" він — принайменше посередно — причиняється до того, що москвофільський чиряк у нас донині ще не загоєний.

— **Леґітимації навіть для... ґанделесів.** Львівська міська рада приготовила новий правильник для „ґанделеса", під яких фірмою підшиваються ріжні ошуканці та злодії, що шмиґляють по домах і під покришкою покупки старих річий, залюбки тягнуть нові. Тому „ґанделеси" матимуть леґітимації, яких треба буде від них домагатись.

— **„Клятва".** На Підкарпатській Україні, в містечку Мукачеві, трапилась незвичайна подія. Треба знати, що Мукачів одно з найбільше жидівських міст у світі; коли рахувати пропорціонально їх скількість до решти населення то воно більше жидівське як Єрусалим або Броди чи Бердичів. Отже Мукачів, який має, річ ясна, свого рабина, почув від нього офіціяльно клятву кинену на всіх, що образили його, Хаїма Спіру. Притокою до цього була летучка, що його викляв другий рабін, відомий чудотворець з Белза, Роках, який недавно помер. Під летучкою були підписані ріжні невідомі хасиди з Мукачева та Белза. Вона зробила великий рух по всіх закутинах хасидського царства від Бродів до Амстердаму. Рабін Спіра мусів боронитись. Дня 25. грудня скликав у божниці велику громаду і там святочно кинув клятву на авторів летучки. Цікаво, що зробить з цим чехословацький закон, який заборонює оголошувати таку клятву карою від 6 місяців до 2 літ вязниці. Слід пригадати, що мукачівський рабін пригадав своєю особою рідкі випадки в історії; на протязі 1000 літ таку клятву кидали тільки кілька разів і то... на таких великих людей як Спіноза та Маймонідес.

— **Дві жінки отроєні мужами!** У селі Глещава, богородчанського повіту, 2.-літній господар Михайлів мав жінку таки трохи за стару для себе, бо 51-літню. Одного дня повідомив він поліцію, що вона повісилась. Лікарська секція ствердила, що хтось мусів мачати у цьому пальці, бо сліди пальців були замітні на шиї покійної. Підозріння впало на мужа. Під настирливими допитами, він признався до вини, що жінку задушив, а потім повісив. Причина: хотів оженитись з молодою. — Обвинувачений в отроєнню жінки стає перед судом вязничний дозорець з ул. Баторія, Яйко. Його жінку найшли у вересні у лісі в Брюховичах, конаючу. Жінка перед смертю мала заявити прохожим, що якийсь спільник її мужа зазвав її туди і дав їй напитись чогось отруйного. Винуватець і його спільник випираються вини. Лікарська експертиза не дала ще рішучої відповіди щодо певности отроєння Яйкової.

— **Париж має гумор.** Тиждень уже париська поліція при помочі 120 детективів шукає доброді я, що переборщив у гуморі, який є природною рисою французької вдачі. Одного дня він замовив телефонічно до кабінету міністра освіти, Ерріо, кільканадцять визначних артисток. Пізніше повторив цю саму штуку з иншими політиками. Телефонічно визвав премієра Пуанкаре і сказав йому, яка тепер година; в 12-ій год. уночі збудив Бріяна; над ранком поліційного префекта. До часописів подав оголошення що малю Ван Донгеа

наймає своє помешкання, а два дні пізніше прислав йому — жонатому чоловікові! — величезну китицю квітів з написом... для його „нареченої" і 6 тортів з цукорні, з рахунком. Ще гірший жарт зробив професорові та хірургові Кунео, якому підчас ординаційних годин замовив домовину. Ніхто не найшов досі злобного гумориста, за яким на випадок арештування повинні інтервенювати редакції всіх сатиричних журналів.

— **Світова хроніка.** З фонду Вільсона, призначеного на премії за мирову пропаганду, одержав американський сенатор Рут 25.000 дол. — Внедовзі появляться в Льондоні англійською мовою мемуари помершого сербського премієра Пашича про Сараєвський атентат. — У Будапешті зробив собі „гаракірі" кишеньковим ножем 21-літній Японець, син купця, з розпуки, почувши про смерть мікада. Видко, що вплив европейської культури на нове покоління Японців все-ж таки менший, як загально думають. — Жінка одного моряка у Данціґу може проголосити один з найбільших рекордів: уродила 21 дитину. Всі її діти дотепер живі та здорові. — У Падуї найшли вранці на вулиці застріленого фашиста. Арештували 20 осіб. — У Берліні трапився недавно влом до японського посольства. Тепер ця дипльоматична серія продовжується: злодії дісталися до арґентинського військового „аташе" і до секретаря французького посольства, де позабирали трохи грошей і ріжні цінні предмети. — Болгарський міністр закорд. справ Буров повідомив парлямент, що існує проєкт зміни щодо введення григоріянського календаря. — Відомий американський міліонер Натан Штравс жертвував 150 тис. долярів на оснування медичного інституту в Єрусалимі, де матимуть вступ усі мешканці краю, без ріжниці віроісповідання.

— **З кіна.** У кіні „Лев" ітиме на „Сильвестра" комедія „Відень — місто моїх мрій", з чудовою Ліліяною Гарвей, Мейрі Кід і Гаррі Лідтке.

Дописи.

Перемишляни. (*Свято Просвіти*). Дня 8. грудня відбулось у нас свято „Просвіти". Рано відправлено Службу Божу із панахидою, після чого все громадянство удалося до „Народнього Дому" на продовження свята — святочну академію. Свято в „Народнім Домі" відкрив Франц Свістель — голова філії „Просвіти", після чого слідували привіти від читалень, кооператив і инших просвітно-культурних установ повіту. Від головного Товариства „Просвіта" у Львові зложив привіт і виголосив реферат інж. Микола Творидло. В дальшу програму свята входять: хорові продукції, декламації і сольо фортепянове. Хор при читальні „Просвіти" в Ладанцях, який виступав, заслугує на повне признання, бо виявився зі свого завдання якнайкраще, тимбільше коли зважимо, що диригентом згаданого хору є місцевий громадянин, селянин-самоук Петро Савич. Свято закінчилося вже вечером відспіванням „Боже Великий" і „Ще не вмерла". Пізніше вечером відіграв аматорський гурток з Ладанець виставу „За батька".

Присутній.

Процес 151.

За приналежність до української повстанчої організації.

Володимир Вол., 29. XII. 1926.

Розправа з 28.XII. 1926.

Знавець зброї по переведеній експертизі зізнав, що 6 крісів і два пістолі без набоїв є придатні до ужитку. Між крісами є один радянської фабрикації з 1920 р. Кріси з того року могли бути уживані в большевицько-польській війні. До тої смертоносної зброї належать також вистріляні гільзи, джаґан, ножиці до перетинання дроту й наплечник.

Згідно з внеском оборони предложено, як річевий доказ, амбуляторійні картки з володимирської і луцької тюрми, та книжку хорих з ковельської тюрми. Картки відчитував знавець-лікар. Виявилося, що картки лише деяких обвинувачених, що після побиття поліцією голосились хорими, були достарчені. Як рід недуги на картках переважно вписували нежит, а на більшости карток було написано: „Здоров". Що справа тих амбуляторійних карток кидає певне підозріння на їхню вірогідність, свідчить факт, що деякі обвинувачені, як ось Вишнівський і Боровик, зовсім не голосилися хорими в той час, з якого походять ці амбуляторійні картки, а на диво на тих картках фігурують їхні імена. Крім того є картки, яких дата є раніша від дати прибуття арештованих в тюрму.

Адвокат Підгірський ставить внесок на долучення до актів справи двох чисел „Нашої Правди", офіціяльного органу КПЗУ., за три перші місяці 1924 р., в яких є статті: „Проти терору" і „Від саботажу до революції", де партія виступає проти всякого терору. Статті ці є декларативного характеру і є писані в дусі загальної партійної політики, бо в противнім випадку ЦК. КПЗУ. не згодивсяб на поміщення їх у своїм органі. Цей факт свідчить, що партія не мала ніяких терористичних ані боєвих тенденцій в часі, коли обвинуваченим членам партії закидається боєву роботу. Залучення цього журналу має своє значіння для викриття правди. Прокуратор опонує проти внеску оборони, а суд по нараді внесок відкидає, як такий, що не має значіння для справи. На внесок д-ра Шухевича суд постановляє долучити до актів справи присуд львівського окружного суду, який увиннює Степана Вовка, Теслюка й Івана Панькова за посіданий несвідомо розривний матеріял в камінному вуглю. Слід замітити, що деякі свідки з вищих функціонарів поліції й експерт комунізму покликувалися в своїх зізнаннях на згадану справу з розривним матеріялом і приписували це збройній підготовці ком. партії. Коли д-р Шухевич предложив згаданий присуд судові, підпрокуратор Ходецький квестіонує автентичність того присуду. Проти цього протестує адв. Домбровський і заявляє: Якщо оборона почалаб також квестіонувати автентичність деяких річей, то в першу чергу заквестіонувалаб автентичність особи знавця ідеольоґії комунізму, що зовсім инше враження робив своїми зізнаннями і поведінкою перед святами, а инше по святах (мабуть завдяки не вишумівшому ще з голови „святочному настроєві", що проявлявся в диких модуляціях голосу і в хаотичних відповідях).

Оповістки.

Автор проєкту на будову нової церкви в Тернополі мотто „Маланка" зволить зголоситись по відбір признаної йому нагороди сто (100) ам. долярів до о. Володимира Громницького, пароха в Тернополі. — Комітет будови нової церкви в Тернополі. 1213 2—3

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Пятниця 31.XII. Небилів. 528 6—?